

АНОТАЦІЇ

Ольга Сухомлинська

Дослідження мікроісторії в сучасному історико-педагогічному вимірі¹

У статті аналізуються поняття і методологія дослідження мікроісторії як складової загального історичного та історико-педагогічного процесів; визначається її місце серед інших напрямів сучасної історичної наук; характеризується розвиток історико-педагогічних досліджень в Україні крізь призму мікроісторичного підходу, який класифікується як один з перспективних для розвитку національної історії педагогіки.

Ключові слова: мікроісторія, нова історія, регіональна історія, історія повсякденності, історія педагогіки, дослідження, мікроісторичний підхід.

В статье анализируются понятия и методология микроистории как составляющей общего исторического и историко-педагогического процесса; определяется ее место среди других направлений современной исторической науки; характеризуется развитие историко-педагогический исследований в Украине сквозь призму микроисторического подхода, который классифицируется как один из перспективных для развития национальной истории педагогики.

Ключовые слова: микроистория, новая история, региональная история, история повседневности, история педагогики, исследования, микроисторический подход.

This article analyzes the concept and methodology of research microhistory as part of the overall historic, historical and pedagogical processes. It was found that the analysis of issues educational process through the prism microhistory – extremely relevant, meet the requirements of time, expand and deepen our views on the educational process in general and the historical and pedagogical science. Today historians zadumuyutsya on the issue of micro-macro combination when microhistory complements and diversifies (or refute, zapepechuye) are identified and brought major trends of the phenomena studied. And it is important for historical and educational research. The place microhistory among other areas of modern historical sciences. Microhistory has specific and inherent tools of his research subject, among other things, is its essential characteristic and distinction. The history of everyday life, microhistory now actively opanovuyetsya Ukrainian investigators general historical process as methodologically hand, and in the process of opening the national social history. The author is characterized by the development of historical and educational research in Ukraine through the prism mikroistorychnoho approach, which is classified as one of the most promising for the development of national history of pedagogy. Mikroistorychnyy approach can be a productive approach to local and partial coverage of issues and topics of concern historical and pedagogical science. This will enable to fully cover the topic, showing its multidimensionality, variability and hidden reality, human impact on events and facts, her consent or against that happening.

Key words: microhistory, new history, regional history, history of everyday life, history of pedagogy, research, mikroistorychnyy approach.

Оксана Філоненко

Павло Рябков – активний громадський діяч та просвітник Єлисаветградщини

Стаття присвячена дослідженню просвітницької діяльності Павла Захаровича Рябкова (1848–1927). Автором представлені біографічні відомості життєвого шляху та чинники формування світогляду вченого. Висвітлено постать Павла Захаровича Рябкова як багатогранного вченого, енциклопедиста, історика, етнографа, громадського діяча, організатора просвіти, одного з засновників Єлисаветградської громадської бібліотеки, активного члена Єлисаветградського товариства поширення грамотності й ремесел. Визначено внесок П. З. Рябкова в розвиток освітніх процесів на Єлисаветградщині.

Ключові слова: П. З. Рябков, наукова діяльність, просвітницька діяльність, Єлисаветградське товариство поширення грамотності й ремесел, Єлисаветградська громадська бібліотека.

Статья посвящена исследованию просветительской деятельности Павла Захаровича Рябкова (1848–1927). Автором представлены биографические сведения жизненного пути и факторы формирования мировоззрения ученого. Освещены фигура Павла Захаровича Рябкова как многогранного ученого, энциклопедиста, историка, этнографа, общественного деятеля, организатора просвещения, одного из основателей Елисаветградской общественной библиотеки, активного члена Елисаветградского общества распространения грамотности и ремесел. Определен вклад П. З. Рябкова в развитие образовательных процессов на Елисаветградщине.

Ключевые слова: П. З. Рябков, научная деятельность, просветительская деятельность, Елисаветградское общество распространения грамотности и ремесел, Елисаветградская общественная библиотека.

¹ Стаття підготовлена за матеріалами виступу на Всеукраїнській історико-педагогічній конференції «Освіта крізь призму мікроісторії: заклади освіти, особистості, навчальна література» (жовтень 2015 р.).

The article is devoted to the educational activity of Pavel Zakharovich Ryabkov (1848-1927). The author presents biographies of the life and factors of formation of the worldview of the scientist. Illuminated the figure of Pavel Zakharovich Ryabkov as a multifaceted scholar, encyclopedist, historian, ethnographer, public figure, organizer of education, one of the founders of the Elisavetgrad public library, an active member of the Elisavetgrad society literacy and crafts. A scientist, as an active member of the society for the propagation of literacy and crafts, assisted vocational school in society; engaged in educational work organizes circles of self-education, lectures on historical themes, device initiates the free popular library-reading room, the first art exhibition, Museum of local lore. As an active member of the Society for the propagation of literacy and crafts, P. Z. Ryabkov took part in the preparation and opening in Yelisavetgrad people's first free kindergarten for children aged four to six years. The he heritage of P. Z. Ryabkov as evidence of his significant social, political, public, scientific activity gives us reason to believe that he was one of the best representatives of the best contemporary Ukrainian intellectuals, the one who did not spare forces to raise the educational level of their countrymen to a higher level. The result of the activity of P. Z. Ryabkov became numerous improvements of scientific works and research. His work is no doubt commendable. Defined contribution P. Z. Ryabkov in the development of educational processes on Elizabethgrady.

Key words: P. Z. Ryabkov, scientific activities, educational activities, Elisavetgrad society literacy and crafts, Elisavetgrad public library.

Тетяна Кочубей, Людмила Лісова

Вплив Феофана Прокоповича на розвиток вітчизняного шкільництва у XVIII ст.

У статті висвітлено погляди Феофана Прокоповича на розвиток вітчизняного шкільництва у XVIII ст., розкрито підходи та принципи організації навчального процесу, вимоги до вчителів, навчальної літератури, книг, призначених для широкого загалу читачів, обгрунтовано розпорядок дня школярів, показано роль «Духовного регламенту» у становленні вітчизняної педагогіки, освіти і школи зазначеного періоду.

Ключові слова: Феофан Прокопович, XVIII ст., розвиток вітчизняного шкільництва, «Духовний регламент», «Первое учение отрокам».

В статье освещены взгляды Феофана Прокоповича на развитие отечественных школ в XVIII в., раскрыто подходы и принципы организации учебного процесса, требования к учителям, учебной литературе, книгам, предназначенных для широкого круга читателей, обмотивировано расписание дня школьников, показано роль «Духовного регламента» в становлении отечественной педагогике, просвещения и школы обозначенного периода.

Ключевые слова: Феофан Прокопович, XVIII в., развитие отечественных школ, «Духовный регламент», «Первое учение отрокам».

The article deals with the views of Feofan Prokopovych on the development of the national school system in the XVIII century., which were caused by his practice activity as ideologue and theoretician of the reforms of Peter I. It is noted that at the beginning of the XVIII century the works «Youth honest mirror» and ABC Book «The FIRST doctrine» are introduced in schools written by F. Prokopovych, which contain the guidance (but without moralizing) on various socio-domestic and moral themes. They contain the comparing of Slavic, Greek and Latin languages and confirm the importance of education for the successful development of the individual. It is emphasized that in the development of national education and schools the work of F. Prokopovych «Spiritual Rules» plays a prominent role, it is attributed to a combination of secular and religious education, approves the feasibility of a kind of «Introduction to the subject», approves the links between different sciences that were read at that time. Its content provides a detailed plan for the organization of the Academy and seminaries, expresses advanced thoughts on teaching methods, students regime. It reveals the approaches and principles of the educational process, requirements for teachers, textbooks, books intended for a wide readership, the students schedule is explained, the role of «Spiritual regulations» in the development of national education and schools of given period is shown. It was found that the school for children founded by F. Prokopovych in 1721 in St. Petersburg for children "of any rank", was based on the principles of humanization and has been for a long time one of the best.

Key words: Theophan Prokopovych, XVIII century, development of national school system, Spiritual Regulations.

Оксана Гоменюк

До історії діяльності Київського Пролеткульту

У статті з'ясовано організаційні засади створення та діяльності Київського Пролеткульту в контексті суспільно-історичних змін 20-х рр. XX ст., схарактеризовано практичні аспекти цієї діяльності у формі театральних та музичних студій, визначено причини ліквідації пролеткультівської організації у місті Київ.

Ключові слова: Київ, Пролеткульт, культура, освіта, виховання, конференція, студії, мистецтво.

В статье выяснены организационные принципы создания и деятельности Киевского Пролеткульту в контексте общественно-исторических изменений 20-х гг. XX ст., схарактеризовано практические аспекты этой деятельности в форме театральных и музыкальных студий, определены причины ликвидации

пролеткультовської організації в горі Києв.

Ключевые слова: Киев, Пролеткульт, культура, образование, воспитание, конференция, студии, искусство.

In the article organizational principles of creation and activity of Kyiv Proletkult are found out in the context of changes 20 of XX of century, practical aspects of this activity in form theatrical and musical studios. Proletkult is in a civilized manner-elucidative and literature organization of proletarian independent action, that had for an aim wide and all-round development of proletarian culture by a proletariat. Certainly, that Kyiv to Proletkult lasted relatively not long, that conditioned by objective reasons: difficult social and political terms; a difficult economic situation is in city in the conditions of громадянської of war, that directly affected initiativeness of working class; a city Kyiv is an industrial not city, but ideology Proletkult was orientated mainly on an industrial proletariat; subzero amount of workers and them low educational level. Without regard to it, a role and place of Proletkult have a historical right to be the cities included to general history

Key words: Kyiv, Proletkult, culture, education, education, conference, studios, art.

Олена Дем'янчук

Проблема розвитку гімназійної освіти на Буковині (XIX – перша половина XX ст.) в історико-педагогічних дослідженнях

В статті представлено аналіз історико-педагогічних досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, які приділили увагу гімназійній освіті Буковини в період XIX – I пол. XX ст. Здійснено хронологічну періодизацію наукової літератури, яка стосується проблеми становлення і розвитку гімназій в краї. З'ясовано місце і роль буковинських гімназій в наукових дослідженнях освітян минулого й сучасності. Обґрунтовано значущість науково-педагогічних розвідок для подальшого дослідження проблеми розвитку середньої освіти в краї.

Ключові слова: історіографія, середня освіта, гімназії, Буковинський край, освітній процес.

В статье представлено анализ историко-педагогических исследований как зарубежных, так и отечественных ученых, которые концентрировали свое внимание на гимназическом образовании Буковины в период XIX – I пол. XX в. Осуществлено хронологическую классификацию научной литературы, касающейся проблемы становления и развития гимназий в крае. Выяснено место и роль буковинских гимназий в научных исследованиях педагогов прошлого и современности. Обоснована значимость научно-педагогических исследований для дальнейшего исследования проблемы развития среднего образования в крае.

Ключевые слова: историография, среднее образование, гимназии, буковинский край, образовательный процесс.

This article deals with the historical and pedagogical analysis of the studies, dedicated to the gymnasial education in Bukovina. The historiographic problem of the gymnasial development and peculiarities of the scientific background for historical and pedagogical researches was revealed and learned. It was pointed out that a great contribution was made both by the foreign and Ukrainian educationalists. The focus was made on classical and real gymnasia which were conducted by the foreigners. They have contributed into the development of the modern secondary education. The attention was drawn to the problem of foundation of above mentioned establishments in Bukovinian region during the researched period (XIX – 1st half of XX century). The scientific division of the literature was made due to the chronological classification concerning the problem of the formation and development of the gymnasia in the region. The following periods were distinguished as: researches of the pre-war period (to 1914), of the interwar period (1918-1939), of the Soviet period (1939-1990) and of the post-Soviet period (since 1991). The place and the role of the Bukovinian gymnasia have been clarified in the scientific studies of the well-known educationalists of the past and present times. The significance of the scientific and pedagogical survey was defined for the further researches in the field of the gymnasial education in Bukovina. It was revealed that the educational process in the gymnasia of Bukovina was oriented on cultural development.

Key words: historiography, secondary education, gymnasium, Bukovinian region, educational process.

Октавія Фізеші

До питання про навчання рідною мовою в початкових школах Закарпаття У 1939–1944 рр.

У статті аналізуються основні проблеми, які мали місце в організації навчання в початкових школах Закарпаття у складі Угорщини в 1939–1944 рр. Особливої уваги набувають питання організації шкільної освіти в нових умовах, навчання молодших школярів рідною мовою, а також мовної підготовки вчителів початкових шкіл для реалізації завдань освітньої політики Угорщини.

Ключові слова: рідна мова, навчання, початкова школа, Угорщина, Закарпаття.

В статье анализируются основные проблемы, которые имели место в организации обучения в начальных школах Закарпаття в составе Венгрии в 1939-1944 гг. Особое внимание уделяется вопросам организации школьного образования в новых условиях, обучению младших школьников на родном языке, а также языковой подготовки учителей начальных школ для реализации задач образовательной политики Венгрии. Для образования и школьного дела Закарпаття характерна тенденция к сокращению общего

количества национальных школ. В то же время открывались школы с венгерским языком обучения даже в селах, где не проживало венгерское население. Народные школы часто превращались в двуязычные с параллельными венгерскими классами. В 1940-1941 учебном году школы с родным языком преподавания имели только русины, словаки и немцы, также национальным языком учили в еврейских школах. Большой проблемой в сфере организации начального образования на родном языке было кадровое обеспечение. Важным условием педагогической деятельности учителей начальных школ стало изучение ими венгерского языка. С этой целью организовывались летние курсы, проводились экскурсии в Будапешт, осуществлялся обмен учителями.

Ключевые слова: родной язык, обучение, начальная школа, Венгрия, Закарпатье.

In this article we analyze the main problems that have taken place in the organization of the learning by the native language in the primary schools of Transcarpathia, as a part of Hungary, in the 1939-1944 years. In this period the particular attention gets such issues as the organization of school education in the new conditions, the learning of the younger schoolchildren by their native language, the language preparation of the teachers of the primary schools for realization of the tasks of the educational policy of Hungary. The territorial structure had changed in Transcarpathia. The edge belonged to another state which had implemented its own educational policy. This educational policy was aimed at supporting the state-build ideas. In turn these ideas should be displayed in the formation of the goals of the education and upbringing. The activities of the primary schools at the beginning of the 40-th years of XX century was regulated by the regulatory documents of the Ministry of Religion and Public Education of Hungary. For the development of Transcarpathian educational and school system was a characteristic tendency to reduce the total number of the national schools. At the same time in this region were opened the school with the Hungarian language teaching even in the villages where there are not lived Hungarian population. The public schools often were transformed into bilingual. In such schools existed the parallel Hungarian classes. In the 1940-1941 years the schools with mother language teaching had only the Ruthenians, Slovaks and Germans. In Jewish confessional schools there was training by the national language. The personal support was a big problem in the organization of training by the native language in the primary schools. The power shift had induced for the change of the management personnel, which would support the policy of the government. The teacher as a state official was obliged to be highly qualified specialist, a patriot of his country, a citizen with a well-formed moral principles and behavior. The important condition for the teachers of the primary schools was to learn the Hungarian language. For this purpose were organized the summer courses, were guided tours to Budapest, were exchanged by the teachers. The political recovery of the Hungarian government's laws, the beginning of the Second World War, the deepening of the economic and demographic crisis became the common background of the development and activity of the primary schools. These recovered laws have also influenced on the language issues, the personal issues, on the material and technical basis of the educational process in the primary schools of Transcarpathia.

Key words: a native language, a teaching, a primary school, Hungary, Transcarpathia.

Оксана Герасименко

Діяльність попечительських рад при загальноосвітніх навчальних закладах у другій половині XIX – на початку XX століття

Обґрунтовано особливості організації та діяльності попечительських рад при загальноосвітніх навчальних закладах у другій половині XIX – на початку XX століття. Виявлено, що для декількох міських початкових закладів (гімназія, прогімназія, реальне училище) створювалася одна попечительська рада. З'ясовано обов'язки попечительських рад: нагляд за діяльністю навчальних закладів, організація різного роду заходів, збір коштів на утримання конкретної освітньої установи. Схарактеризовано діяльність попечительств: сприяння соціальному захисту дітей, вчителів та співробітників, працевлаштування вихованців дитячих будинків та інтернатів; створення для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, умов з організації первинної трудової і допрофесійної підготовки; заснування премій і стипендій для малозабезпечених і обдарованих учнів тощо.

Ключові слова: попечитель, почесний попечитель, попечительська рада, гімназія, прогімназія, реальне училище.

Обоснованы особенности организации и деятельности попечительских советов при общеобразовательных учебных заведениях во второй половине XIX – в начале XX столетия. Обнаружено, что для нескольких городских начальных заведений (гимназия, прогимназия, реальное училище) создавался один попечительский совет. Выявлены обязанности попечительских советов: надзор за деятельностью учебных заведений, организация разного рода мероприятий, сбор средств, на содержание конкретного образовательного учреждения. Охарактеризовано деятельность попечительств: содействие социальной защите детей, учителей и сотрудников, трудоустройства воспитанников детских домов и интернатив; создание для детей-сирот и детей, лишенных родительской заботы, условий из организации первичной трудовой и допрофессиональной подготовки; основание премий и стипендий для малообеспеченных и одаренных учеников и т. п.

Ключевые слова: попечитель, почетный попечитель, попечительский совет, гимназия, прогимназия, реальное училище.

It was grounded the peculiarities of organization and trusteeship boards' activities in educational establishments in the late nineteenth - early twentieth century. It was found that for several municipal education institutions (high school, high school, technical school) trusteeship boards were organized. The responsibilities of trusteeship boards were established: the supervision of educational schools activity, the organization of different events, the raising funds for the maintenance of definite educational institutions. Author determined trusteeship activity: promoting social protection of children, teachers and staff employment children's homes and boarding schools; creation for orphans and children deprived of parental care conditions for the organization of primary employment and professional training; foundation prizes and scholarships for disadvantaged students and gifted pupils and so on.

Key words: trustee, trustee emeritus, board of trustees, gymnasium, high school, technical school.

Йовенко Лариса

Образ співця-кобзаря в творчості Т. Шевченка та його інтерпретація в шкільних підручниках радянської доби

У статті здійснено характеристику образу співця-кобзаря у творчості Т. Шевченка, простежено його трактування в шкільних підручниках радянської доби. З'ясовано, що творчість Т. Шевченка оживила образ-архетип Перебенді-співця, який втілюється в глибинні сфери психіки українців на рівні несвідомого, і виявився у миття як особистість, яка утверджувала право кожного на свободу, вільне мислення, беззаборонне пізнання світу, віру в Бога, спроможність говорити з Господом. Встановлено, що творчість Т. Шевченка була оголошена державою знаряддям власної ідеології, а трактування образу співця-кобзаря в історії літературної освіти радянського періоду є тенденційним, виписаним відповідно до постулатів соціалізму і відповідало ідеологічним догмам СРСР.

Ключові слова: кобзарі, лірники, героїзм, патріотизм, українська література, шкільні підручники, історія літературної освіти, національна свідомість, ідея особистої свободи, образ-архетип.

В статті охарактеризован образ певця-кобзаря в творчестві Т. Шевченко, изучена его трактовка в школьных учебниках советской эпохи. Рассмотрены истоки кобзарской и лирничьей традиции, проанализирована концепция образа певца героической славы в произведениях Кобзаря. Выяснено, что творчество Т. Шевченко оживило образ-архетип Перебенди-певца, который воплотился у художника как личность, утверждающая право человека на свободу, свободное мышление, познание мира, веру в Бога, способность говорить с Господом. Установлено, что творчество Т. Шевченко было объявлено государством оружием собственной идеологии, а трактовка образа певца-кобзаря в истории литературного образования советского периода является тенденциозной, разработанной в соответствии с постулатами социализма и идеологическими догмами СССР.

Ключевые слова: кобзарі, лірники, героїзм, патріотизм, українська література, шкільні підручники, історія літературного образования, національне свідомість, ідея личной свободи, образ-архетип.

The sources of kobzar and lyre traditions were considered, the concept of singer of heroic glory in such works «Perebendia», «Haidamaky», «Dumy moi, dumy moi», «Na vichnu pam'iat Kotliarevskomu» was analyzed. It was established that Kobzar's works revived Perebendia-singer archetype (corresponding to the ancient Orpheus), which was embodied deeply in the psychics of Ukrainian people at the level of unconscious. It became a personality that proved the right for everyone to get freedom, free thinking, faith in God and ability to talk with the Lord. It was proved that Shevchenko's works were declared by the state as an instrument of its own ideology, interpretation of that kobzar-singer image in the history of literary education of the Soviet period was trended and used according to the tenets of social realism and that were the goals of the USSR.

Key words: poet, lyre, heroism, patriotism, Ukrainian literature, school textbooks, the history of literary education, national consciousness, the idea of personal freedom.

Краєва Марія

Робітничий клуб у структурі пролеткультівських установ

В статті висвітлено передумови та причини виникнення робітничих клубів як основної складової Пролеткульту – культурно-просвітницької і літературно-художньої організації пролетарської самодіяльності. Окреслено чинники, що стали поштовхом для культурної розбудови країни. Охарактеризовано роль, яку відіграє Пролеткульт в справі формування і розповсюдження ідей пролетарської культури.

Ключові слова: робітничий клуб, Пролеткульт, революція, пролетаріат, пролетарська культура.

В статті освіщені предпосылки и причины возникновения рабочих клубов как основной ячейки Пролеткульты – культурно-просветительской и литературно-художественной организации пролетарской самодельности. Определены факторы, которые стали толчком для культурного развития страны. Охарактеризована роль, которую отыгрывает Пролеткульт в формировании и распространении идей пролетарской культуры.

Ключевые слова: рабочий клуб, Пролеткульт, революция, пролетариат, пролетарская культура.

In the article the background and causes of workers' clubs as the main component Proletcult – cultural, literary and artistic organization of proletarian initiative. Outlined the factors that were the impetus for the cultural development of the country. Characterized role of Proletkult towards the formation and spreading of ideas of proletarian culture. It is mentioned that atmosphere of this time despite the difficult situation was a period of social boom of rough cultural creativity, experiments and total enthusiasm, which was founded on deeply conscious attitude to building of new forms of life. It was investigated that during this period the system of working clubs was set up in all big cities and towns on the whole territory of Ukraine. It was discovered the problem of cultural front development perspective which in fact appeared in Proletcult at once. Proletcult received a great help from Soviet State through the Narkompros. They gave the best accommodations to create studios, theatres, clubs; lower structures supplied with teachers, etc. Local bodies of Soviet power, trade union, ordinary workers also supported Proletcult. It was analyzed that phenomenal and unique thing of proletcultural movement is impossible to imagine without learning of its practical experience. Questions of proletarian culture worried adherents of Marxism from European countries almost half century, but only on the territory of Russian Empire after revolution in 1917 it became possible to do it practically. They made a conclusion that one of the most successful methods of proletarian cultural ideas personification became proletcultural activity. They analyzed terms, during which Proletcult could develop different activity in a big variety of organization forms with the help of wide set of methods of work.

Key words: workers' club, Proletkult, the revolution, the proletariat, proletarian culture.

Остапчук Світлана

Оцінювання навчальних досягнень учнів у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах кінця XIX – початку XX ст.

У статті розкрито види (оцінки поурочні, перевідні, семестрові, річні, атестаційні), форми (цифрова й словесна), критерії (об'єктивність, справедливість, системність), способи (у балах, виставлення оцінок за 5-бальною шкалою, в оцінювальних судженнях) та методи (письмові творчі роботи, вправи) оцінювання навчальних досягнень учнів у початкових та середніх навчальних закладах України кінця XIX ст. – початку XX ст. З'ясовано, що в державних початкових школах, чоловічих і жіночих гімназіях, реальних, ремісничих училищах, що існували на теренах України наприкінці XIX – на початку XX ст., поширеною була п'ятибальна система оцінювання. Протягом досліджуваного періоду вона змінювалася. В окремих приватних навчальних закладах існувала 12-бальна система оцінок. Установлено, що державні й приватні школи здійснювали оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках, вступних, перевідних, випускних екзаменах на основі державної нормативно-правової бази. Проте приватні школи використовували і свої розроблені критерії оцінок з різних предметів.

Ключові слова: оцінювання навчальних досягнень учнів, екзамен, екзаменаційні оцінки, форми оцінки, способи, методи оцінювання, система оцінювання знань.

В статье раскрыто виды (оценки поурочные, переводные, семестровые, годовые, аттестационные), формы (цифровая и словесная), критерии (объективность, справедливость, системность), способы (в балах, выставление оценок по 5-балльной шкале, в оценочных суждениях) и методы (письменные творческие работы, упражнения) оценивания учебных достижений учащихся в начальных и средних учебных заведениях Украины конца XIX – начала XX в. Выяснено, что в государственных начальных школах, мужских и женских гимназиях, реальных, ремесленных училищах, существовавших на территории Украины в конце XIX – начале XX в., распространенной была пятибалльная система оценивания. В течение исследуемого периода она изменялась. В отдельных частных учебных заведениях была 12-балльная система оценок. Установлено, что государственные и частные школы осуществляли оценивание учебных достижений учащихся на уроках, вступительных, переводных, выпускных экзаменах на основе государственной нормативно-правовой базы. Однако частные школы использовали и свои разработанные критерии оценок по различным предметам.

Ключевые слова: оценка учебных достижений учеников, экзамен, экзаменационные оценки, формы оценки, способы, методы оценки, система оценивания знаний.

The article reveals types of assessment (for lessons, credits, semesters, for academic year, attestation), forms (digital and verbal), the criteria (objectivity, fairness, consistency), methods (in scores, grading on a 5-point scale, value judgments) and methods (creative written work and creative exercises) assessment of educational achievements of students in primary and secondary schools in Ukraine in late XIX – early XX century. Found out that there was a five-score assessment system in state elementary schools, male and female gymnasiums, real, trade schools that existed in Ukraine in late XIX - early XX centuries. This system it has changed during the studied period. In some private schools existed 12-point rating system. Revealed that public and private schools performed assessment of students' achievements in classrooms, entrance, transferable and final exams on the basis of state standard legal system. However, private schools used their own assessment criteria developed on various subjects.

Key words: assessment of student achievements, exam, test scores, assessment forms, methods, assessment methods, knowledge assessment system.